

**DÖRT YIL GEÇTİ, ŞEFFAF
DEVLET ÖZLEMİ BİTMEDİ**

Bilgi EdinME Kanunu

Bilgi edinme hakkı kapsamında bakanlıklara çok basit iki soru sorduk: Kaç personeliniz, kaç taşıtınız var? Kimi bakanlık hiç cevap vermedi, kimi de çok geç kaldı. Dijital gövde gösterisi yapan devlet, iş vatandaşın bilgiye ulaşmasına gelince sınıfta kaldı.

Özgür Taşpınar

“BÜROKRASI tuş oldu”, “Kamu yönetiminde yeni bir dönem başlıyor” sloganlarıyla geçtiğimiz ay tam sayfa gazete ilanları veren Başbakanlık ve Ulaştırma Bakanlığı, “www.turkiye.gov.tr” internet sitesi üzerinden e-devlet’in kapısının vatandaşlara ardına kadar açılacağını müjdeliyordu. Ama CNBC-e Business’ın yaptığı araştırma, e-devlet kapısını aralamaya uğraşan kurumların, dört yıl önce yürürlüğe giren Bilgi Edinme Kanunu’nun gereklerini yerine getirmek konusunda pek de istekli olmadıklarını ortaya koyuyor.

25 Eylül 2008 tarihinde Başbakanlık ve icracı bakanlıklara elektronik ortamda standart olarak “Toplam personel sayınız kaç?” ve “Toplam motorlu taşıt sayınız

kaç?” sorularını gönderdik. Verilen cevapların birbirinden farklılığı, bilgi vermemek için öne sürülen mazeretler, sorulara cevap verme sürelerinin (kanunun 15 iş günü, bilgi başka kurumdaysa 30 iş günü) bakanlıktan bakanlığa değişmesi veya

BİLGİ EDİNME HAKKI NEDİR?

24 Nisan 2004’te yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, vatandaşların kamu kurum ve kuruluşlarının elinde bulunan bilgilere erişiminin şartlarını düzenliyor. Devletin şeffaflığını sağlamayı amaçlayan yasa kapsamında istenecek bilgilerin devlet sırrı, özel hayatın gizliliğine aykırı ve ülkenin ekonomik çıkarlarını olumsuz yönde etkileyecek türden olmaması gerekiyor. Yasa, kamu kurum ve kuruluşlarını, istenen bilgi ve belgeye erişimi 15 iş günü içinde sağlamakla yükümlü kılıyor. Başvurunun içeriği birden fazla kurum veya kuruluşu ilgilendiriyorsa bu süre 30 iş gününe kadar uzatılabilir. Bilgi edinmeyle ilgili itirazlar ise Başbakanlık’ta bulunan Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu’na 15 gün içinde sadece yazılı olarak yapılabilir.

bazılarından hiç yanıt alınmaması, kanunla düzenlenmesine rağmen bilgi edinme hakkının hâlâ bir standarda oturtulmadığını açıkça gösteriyor. Elektronik ortamda bilgi talep edilmesine karşın ısrarla fiziki postayla gönderilen cevaplar da cabası... Ayrıca kimi kurumların telefonla arayarak istenilen bilginin hangi amaçla kullanılacağını sorması “paranoya kültürü”nün hâlâ bürokrasi üzerinde etkili olduğunu gösteren bir başka faktördü.

İngiltere’deki Siber Haklar Organizasyonu’nun direktörü ve “www.BilgiEdinmeHakki.org” sitesinin kurucusu Dr. Yaman Akdeniz, kendisiyle paylaştığımız sonuçlara şaşırmadığını söylüyor. Aradan dört yıl geçmesine rağmen

aksaklıkların hâlâ giderilmediğini ifade eden Yaman Akdeniz, uygulamalardan sorumlu olan Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun da (BEDK) etkisiz kaldığını belirtiyor:

“BEDK, dışı kamu kuruluşlarıyla, özellikle bakanlıklarla ve hatta Başbakanlık ile uğraşmaktan politik olarak çekiniyor. Bunun böyle olduğunu kamu kurum ve kuruluşları da açık olarak görüyorlar ve özellikle bazı bakanlıklar ile Başbakanlık ‘cevap verme zorunluluğu’ olduğu halde yanıt vermeyebiliyor.”

“KURUL ETKİSİZ, KANUN UYGULANMIYOR”

Nitekim yaptığımız çalışma da Yaman Akdeniz'i doğruluyor. Her kurumun kolaylıkla cevap verebileceği soruların cevabını öğrenmek istememize rağmen kimi bakanlıklardan yanıt, kimilerinden ise özel bir çalışma gerektirdiği gerekçesiyle mazeret bildirimi alıyoruz. İlginç olan ise yanıt vermeyen bakanlıkların, bünyelerindeki personel ve taşıt sayılarından haberdar olmamaları...

Bilgi alınmadığında BEDK'ya itiraz edilebileceğini fakat oradan da bir sonuç çıkmadığına işaret eden Yaman Akdeniz, mevcut durumu şu sözlerle özetliyor:

“BEDK'da ancak, ‘bilgi vermeyen kurumun uyarılmasına’ karar veriyorlar. Bundan sonra idare mahkemelerine gidebilirsiniz ama mahkeme kararlarına rağmen bilgi vermeyen kuruluşlar da mevcut. İlaveten, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca cevap verilmemesi konusunda ihmali, kusuru veya kastı bulunanlar ve görevini yerine getirmeyenler hakkında cezai işlem yapılarak disiplin soruşturması açılması gerekmektedir. Fakat kurul kararlarına ve şikâyetlere rağmen vatandaşlar hiçbir sonuç alamıyor. Ayrıca savcılıklara yapılan suç duyurularından da sonuç çıkmıyor.”

BEDK'nın bugüne kadar kanunu uygulamayan ve ısrarlı şekilde bilgi vermeyen kamu kurum ve kuruluşları hakkında hiç bir hukuki işlem yapmadığına dikkat çeken Akdeniz, kendi kararlarını uygulamak için bile mahkemeye başvurmadığını söylüyor. Türlü uyarılara rağmen kurulun kamuoyunu yakından ilgilendiren başvuru kararlarını da çok gecikmeli yayınladığını söyleyen Akdeniz, “Kasım 2008 itibarıyla 4213 kurul kararının 3781'i halen yayınlanmamıştır. Kurul'un kararlarını gizlemesi açıklık ve şeffaflık açısından aşılması gereken sorunların en başında gelmektedir” diyor. Vatandaşların bilgiye erişimde yaşadığı tikanıklıkları BEDK'nın etkisiz kalmasına bağlayan Akdeniz, birçok kurumun meydanı boş bulduğu ve başlarına bir şey gelmediği için bilgi vermektan kaçabildiğini, TBMM'nin ise ivedi olarak kanunun uygulamasını incelemeye alması gerektiğini sözlerine ekliyor.

BİLGİ EDİNMEDE NE DURUMDAYIZ?

- › Bilgi Edinme Hakkı, kanunla düzenlenmesine rağmen uygulamada bir standardın oluşturulmaması en büyük eksiklik olarak göze çarpıyor.
- › Aynı soruları sormamıza rağmen kimi bakanlık istediğimiz bilgileri verirken, kimisi özel bir çalışma gerektirdiği gerekçesiyle bilgi vermiyor.
- › Kanundaki sürelerle kısmen uyuluyor. Başvurumuzun üzerinden üç ay geçtiği halde hâlâ cevap alamadığımız kurumlar var.
- › Sorularımızın cevaplarını elektronik ortamda istememize rağmen hâlâ fiziki posta yoluyla, zarfla gönderen kurumlar bulunuyor.
- › Kimi bakanlık, bünyesinde bilgi edinme birimi bulundururken kimisi başvuruları Başbakanlık üzerinden alıyor. Böylece süre uzuyor.
- › Edinilen bilginin nerede ve nasıl kullanılacağı hakkında talep sahibine telefon açılıp sorular sorulabiliyor.

HANGİ BAKANLIK NE CEVAP VERDİ?

✗ BAŞBAKANLIK:

Motorlu taşıt sayısı ile ilgili sorumuz 10 iş gününde cevaplandırıldı. Personel sayısı ile ilgili sorunun ise özel bir çalışma gerektirdiği gerekçesiyle dikkate alınmadığı belirtildi. Cevaplar elektronik ortamda istenmesine rağmen postayla gönderilen yazı 22 Ekim'de elimize ulaştı.

✗ ADALET BAKANLIĞI:

Başvurumuzdan 13 iş günü sonra personel sayısı sorusuna cevap verildi. Bir gün sonra gönderilen elektronik postada ise özel bir çalışma gerektirdiği gerekçesiyle her iki sorunun da cevaplandırılmayacağı bildirildi. Böylece Adalet Bakanlığı, önce sorunun cevabını gönderip ardından yanıt veremeyeceğini ilerek ilginç bir uygulamaya da imza atmış oldu.

✗ BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI:

Başvurumuzun üzerinden geçen dokuz iş gününün ardından özel bir çalışma gerektirdiği gerekçesiyle her iki soruya da cevap verilemeyeceği iletili.

✗ ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI:

Her iki soruya da bugüne kadar mazeretsiz olarak cevap verilmedi. İkinci kez yapılan başvuru da yantsız kaldı.

✓ ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI:

Hem süre konusunda hem de cevap konusunda örnek tavrı sergileyen bakanlık, her iki soruya da yedi iş günü içerisinde tam olarak yanıt verdi.

✗ DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI:

25 Eylül tarihinde gerçekleştirdiğimiz ilk başvuruya uzun süre yanıt gelmeyince 12 Kasım'da dilekçemizin akıbetini sorduk. Bu gelişmeden bir hafta sonraysa yanıtlar elimize ulaştı. Ancak ilk başvurmuzun ardından 36 iş günü geçmişti.

✗ ENERJİ BAKANLIĞI:

Bakanlık merkezi dahil 19 kurumdan ayrı ayrı cevap geldi. Bakanlığa bağlı kurumlardan KEAŞ, TEİAŞ, Taşkömürü Kurumu, BOTAŞ, TAEK, BOREN, EÜAŞ, MTA, HEAŞ, ELE, ETİ Maden, PİGM, TPAO, TEMSAN ve TETAŞ her iki soruyu da yanıtladı. EPDK ise iki sorumuza da olumsuz cevap verdi. TKİ ise telefon açıp bilgiyi nerede kullanacağımızı sordu, ardından yanıtları gönderdi. TEDAŞ da sadece personel sayısına cevap verdi. Cevaplar en erken sekiz, en geç 32 iş günü içinde elimize ulaştı.

✗ İÇİŞLERİ BAKANLIĞI:

25 Eylül tarihli başvurmuzun prosedüre uygun yapılmadığı gerekçesiyle değerlendirilmeye alınmadığını öğrendik. 12 Kasım'da tekrar iletişime geçtik. Ancak hâlâ bir yanıt alamadık.

✗ KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI:

Başvurumuzu bir gün sonra jet hızıyla yanıtlayan bakanlık, aynı özeni istediğimiz bilginin verilmesi konusunda gösteremedi. Soruların bakanlığın çalışma alanına girmediyi gerekçesiyle cevaplandırılmadığı gibi ilginç bir karşılık aldı.

✗ MALİYE BAKANLIĞI:

25 Eylül tarihli sorularımıza uzun süre cevap gelmeyince bakanlığın internet sitesindeki başvuru izleme bölümüne müracaat ettik. Her iki sorunun da cevaplanması için ilgili birimlere gönderildiği ifade ediliyordu. Ancak bakanlığın ilgili birimlerinden hâlâ bir cevap gelmedi.

✗ MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI:

Personel sayısı ile ilgili soruyu yanıtlayan bakanlık taşıt sayısı ile ilgili bilgiyi ise es geçti. Süre konusunda makul davrandı ve cevabı yedi iş gününde ulaştırdı.

✗ MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI:

Çalışmamızın en ilginç detaylarından biri de Milli Savunma Bakanlığı'ndan aldığımız yanıt oldu. Mazeret bildiren ve her iki sorumuzun da Bilgi Edinme Hakkı'nın kapsamı dışında olduğunu savunan bakanlık, bize bu bilgilerin elde edilmesi ve yayınlanması durumunda cezai sorumluluğumuz olduğunu “hatırlattı.” Bu cevabın iletilmesi konusundaki performans ise takdire değerdi: Beş iş günü.

✓ SAĞLIK BAKANLIĞI:

Hem süre hem de cevap performansı açısından Sağlık Bakanlığı da başarılı bir performans sergiledi. Personel sayısı ile ilgili sorumuz altı, motorlu taşıt sayısı ile ilgili sorumuz ise yedi iş günü içinde cevaplandırıldı.

✗ SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI:

Beş iş gününde sadece personel sayısı ile ilgili soruya cevap veren bakanlık, araç sayısı ile ilgili soru için bilgiyi düzenleyecek muhatap bulunamadığını bildirdi.

✗ TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI:

Ne personel sayısının ne de motorlu taşıt sayısının “bakanlığın çalışma alanına girmediyi” gibi bir mazeret bildirimiyle karşılaştık. İlginç noktalardan biri de gariptediğimiz bu cevabın ancak 11 iş gününde elimize ulaştırılmasıydı.

✓ ULAŞTIRMA BAKANLIĞI:

Her iki sorumuz da kanunla tanınan sürenin bitimine bir gün kala yani 14 iş gününde cevaplandırıldı. Her iki sorumuza da net ve tatmin edici yanıt verildi.